

Annuario, Studi e documenti italo-ungheresi

Accademia d'Ungheria in Roma, Istituto Storico »Fraknói«,
Università degli Studi di Szeged, Dipartimento di Italianistica
Szerkesztette: Pál József. Róma–Szeged, 2005. 220 lap

A Római Magyar Akadémia „Fraknói” Történeti Intézetének és a Szegedi Egyetem Olasz Tanszékének közös évkönyve (*Annuario, Studi e documenti italo-ungheresi*) a Széchenyi Terv „Magyar emlékek Itáliában” elnevezésű programjának részeként, Pál József szerkesztésében jelenik meg. A folyóirat tanulmányai és dokumentumai a számtalan ponton érintkező olasz és magyar kultúra kapcsolatairól kívánnak teljesebb képet adni. Az évkönyvben található tanulmányok többsége elhangzott a 2004. június 10–12-én, a szegedi Olasz Kulturális Központban megtartott konferencián.

A budapesti Olasz Kultúrintézet igazgatójának, Arnaldo Dante Marianaccinak előszavát a szerkesztő, Pál József rövid bevezetése követi, amelyben számba veszi azokat az olasz folyóiratokat, amelyek az elmúlt években különszámot szenteltek a magyar kultúrának és az olasz–magyar kapcsolattörténetnek [Mythos (1998), Quaderni Linguistici e Filologici (2002), *Rassegna storica del Risorgimento* (1998), *Il canocchiale* (1998)].

Az évkönyv hat fő részből áll. Az első háromban kapnak helyet tematikus elrendezésben (történelem, művészet, irodalom) a tanulmányok, a negyedik részben eddig kiadatlan irodalmi művek olvashatók, az ötödikben egy könyvismertetés található, s végül a függelékben vannak azok a dokumentumok, amelyekre a cím is utalást tesz.

A „Történelem” részben öt tanulmány szerepel, amelyek a tárgyalt korszakok időrendi sorrendjében követik egymást. Falvay Dávid (*Due versioni italiane trecentesche della vita di Santa Elisabetta d'Un-*

gheria) firenzei és római kutatásaira támaszkodva magyarországi Szent Erzsébet életének két XIV. századi változatát veti össze, melynek eredményeképpen megállapítja, hogy léteznie kell vagy kellett egy harmadik változatnak is. A hipotetikusnak létező harmadik, részletekben jóval gazdagabb írás egyes elemei fellelhetők a másik kettőben, amely feltételezhetően mindkettő számára forrásként szolgált.

Erdélyi Gabriella írása (*Ungheresi a Roma tra tardo medioevo ed età moderna. Le suppliche alla Sacra Penitenzieria Apostolica*) a XV–XVI. századba vezet át. A XIII. században létrehozott Sacra Poenitentiaria Apostolica a XIV. század végétől tartotta nyilván a beérkező kéréseket, amelyek ma a Vatikán Titkos Levéltárában (Archivio Segreto Vaticano) vannak. A szerző vázlatosan bemutatja a hivatal archívumában található magyar forrásokban rejlő lehetőségeket és a dokumentumok jellegét. Az 1410–1527 közötti időszak közel 2000 Magyarországról származó kérvényét írójuk társadalmi helyzete, lakóhelye és a kérések tematikája szempontjából csoportosítja.

Tóth István György tanulmányából (*Dall'Italia all'Ungheria: il viaggio dei missionari italiani nelle missioni ungheresi*) a XVII. századi Magyarországra érkező olasz misszionáriusok nehézségeiről és az általuk írt levelekből rekonstruálható Magyarország-képről olvashatunk. Az Itália más-más területeiről induló dominikánus, ferences, kapucinus és jezsuita szerzetesek általában az igen kockázatos tengeri utazást választották, hogy hazánkba érkezzenek, ahol egy ismeretlen, veszélyes ország

várt rájuk, ahonnan az Itáliában maradtakkal való levelezés is komoly akadályokba ütközött.

F. Molnár Mónika (*Le ricerche ungheresi nel Fondo Marsigli di Bologna*) Luigi Ferdinando Marsigli (1658–1730), a Magyarországon zajló török elleni harcokban is részt vállaló bolognai gróf sokoldalú tevékenységét mutatja be vázlatosan, s a róla és életművéről szóló magyar kutatásokat foglalja össze igen alaposan. Tanulmánya végén pontokba szedi a további teendőket, amelyek arra a kutatócsoportra várnak, mely az Acta Bononiensia Hungarica, a bolognai magyar iratok teljes kiadására, a művek magyarra fordítására, az anyagok összegyűjtésére és átírására vállalkozott, s amelynek a szerző, F. Molnár Mónika is tagja.

A történelmi témájú tanulmányok sorát Pető Mária írása (*Argomenti transilvani ed ungheresi nelle opere di Domenico Sestini*) zárja a numizmatikához kiválóan értő, firenzei Domenico Sestini-ről (1750–1832), aki 1780-ban bejárta Magyarországot és Erdélyt, s utazása során szerzett élményeit, tapasztalatait könyvben (*Viaggio curioso-scientifico-antiquario per la Valachia, Transilvania e Ungheria fino a Vienna*, Firenze, 1815) örököltette meg.

Három művészeti ág: a zene, a képzőművészet és a filmművészet kapott helyet az évkönyv második részében. Cecilia Campa (*Il bagaglio delle memorie: variazioni del pellegrinaggio in Franz Liszt*) Liszt Ferenc három sorozatból álló, Vándorévek című zongoraművének itáliai kapcsolatait kutatja. Liszt három itáliai időszakát egyetlen kulturális zárandóként három változatának tekinti, amelyek során a zeneszerző itáliai művészek alkotásait a zenén keresztül értelmezi, s zenébe önti. Ebben az értelmezésben a Vándorévek nem más, mint az itáliai utazások zenei formát öltött emléke.

Garami Gréta (*La storia dell'Istituto delle Belle Arti d'Ungheria »Vilmos Fraknói« a Roma*) tanulmánya a Fraknói Vilmos által alapított Casa delle Belle Arti-val és a Fraknói Díj történetével, továbbá a magyar művészet történetében betöltött szerepükkel foglalkozik. A magyar vallásos művészet megújítását, fellendítését célzó intézet 1904-től fogadta a művészösztöndíjasokat, akik meghatározott, vallási témájú alkotásokat készítettek a római ösztöndíjas időszak alatt. A díjat 1908-ban itélték oda utoljára. 1905–1913 között a Történelmi Intézet kénytelen volt felfüggeszteni tevékenységét, ahogyan 1912-ben az Istituto delle Belle Arti is. Az előbbi az 1920-as években kezdett újra működni, a magyar művészek pedig Gerevich Tibornak köszönhetően 1927-től mehettek újra Rómába.

Az 1925–1945 közötti időszakban hosszabb vagy rövidebb ideig Olaszországban dolgozó színészekről, színésznőkről, operatőrökről, rendezőkről és forgatókönyvírókról olvashatunk Alessandro Rosselli [*Due aspetti della presenza ungherese nel cinema italiano (1925–1945)*] tanulmányában. A nevek felsorolásán túl a szerző kitér arra is, hogyan erősítették az olasz filmek a magyarokról kialakult negatív sztereotípiákat. Magyarország – Olaszországgal ellentétben – az az ország volt, ahol bármi megtörténhet, a nők könnyűvéredek, ugyanakkor finom borok vannak és szép a zene.

Az „Irodalom” részben közölt első két tanulmány egymással szoros kapcsolatban áll, a második témáját tekintve az első folytatása. Roberto Ruspanti (*Ricordi ungheresi a Noto*), az első tanulmány szerzője Petőfi műveinek olasz fordítójára, Giuseppe Cassonéra emlékezik, aki a szicíliai Notóban halt meg. 2000-ben a magyar kormány egy Petőfi-mellszobrot ajándékozott Noto városának, Kiskőrösön pe-

dig már régen felavattak egy Cassone-mellszobrot. E két szobor az olasz–magyar irodalmi kapcsolatok fontosságát jelzi. A Cassone által lefordított Petőfi-versek közül Pier Antonio Tasca, a fordító barátja 1890-ben hatot (*Czipruslombok Etelke sirjéről*) megzenésített. A megzenésített versek és a zenemű keletkezéséről, ez utóbbi jellegzetességeiről és a zeneszerzőről Herczogh János (*Petőfi in Sicilia negli anni Ottanta dell'Ottocento*) írt.

A magyar közönség számára 1967-től ismertté váló Lénard Sándor Rómában töltött éveivel foglalkozik Vajdovics Zsuzsanna (*Gli anni romani di Sándor Lénard*) írása. Az 1938-ban emigrációba kényszerült író, költő 1952-ig élt Rómában. E 14 év nehézségeiről, nélkülözéseiről és az ez idő alatt folytatott irodalmi tevékenységéről olvashatunk a tanulmányban.

Az Itáliát rajongásig szerető XX. századi magyar értelmiségiekről szól Sárközy Péter írása (*Scrittori ed intellettuali ungheresi del Novecento sull'Italia*). Köztük találunk italianistákat (Radó Antal, Kaposi József, Szauder József), irodalomtörténészeket, kritikusokat (Riedl Frigyes, Péterfy Jenő, Fenyő Miksa) és írókat is (Szerb Antal), akik mindannyian italomániában „szenvetkedt”. Sajnos műveik java része ma már hozzáférhetetlen.

Az eddig kiadatlan irodalmi művek sorában az évkönyv Tomaso Kemény 12 énekből álló *Favola onirica di Transilvania* című művét publikálta. Az Olaszországban ismert és elismert, Magyarországon azonban szinte ismeretlen költő eddigi munkásságát Szkárosi Endre mutatja be (*La memoria liberata. Un poeta italiano, che è ungherese*), majd egy értelmezési keretet ad a tassói hőseposz mintájára írt műnek.

A recenzióban Szörényi László *Csorba László: Magyar emlékek Itáliában* (Budapest, Benda Foto, 2003.) című könyvét ismerteti.

A Függelékben az 1957-ben alakult Szabad Magyar Diákok Olaszországban Szövetsége (*Associazione degli Studenti Ungheresi Liberi in Italia*) elnöke, Mihályi Géza (*Echi in Italia degli avvenimenti del 1956*) idézi fel az '56-os magyar forradalom olaszországi visszhangját olasz parlamenti felszólalások, pápai enciklika és más dokumentumok segítségével.

A néhány év szünet után újra évente megjelenő *Annuario* az olasz–magyar kulturális kapcsolatokkal foglalkozó szakemberek eszmecserejének fontos fóruma, amely színvonalas és érdekes tanulmányaival tovább árnyalja a két nép közötti sokrétű kapcsolatrendszerrel eddig kialakult képet.

Száraz Orsolya

Emlékkönyv Gunst Péter 70. születésnapjára

Szerkesztette ifj. Barta János és Pallai László. Multiplex Media – DUP, Debreceni Egyetem Történelmi Intézete. Debrecen, 2004. 428 lap

Gunst Péter a hazai és nemzetközi gazdaságtörténet – azon belül is az agrártörténet – elismert alakja 2004-ben ünnepelte 70. születésnapját. Abban a XX. században élt, amely igencsak bővelkedett a drámai helyzetekben. Az újabb és újabb rendszerváltá-

sok rányomták a bélyegüket az emberek mindennapjaira, magánéletükre, szakmai pályájukra. Így volt ez Gunst Péter életében is, ő mégis így tekintett vissza az 1945 utáni sorsfordító évtizedekre: „Összességében azt kell mondanom, hogy kivételes